10'unu bu ufacık kitaba alarak, onların meâlen tercümelerini ve kısaca tefsirlerini de yaptım.

Bu suretle hiç olmazsa isteyenler her namazda okunacak olan sûreleri derli-toplu, bir arada bulacaklar, hem de kısaca da olsa onların manalarını anlayarak onlar üzerinde durup tefekkür edebileceklerdir. İmanlı bir müslüman için bu kadarı da büyük bir kazançtır.

Bu münasebetle namaz içinde okunan Salâvat-ı Şerîfe ile duaları da manalarıyla birlikte buraya koydum. Bu suretle bunların kolayca ezberlenmeleri de sağlanmış oluyor.

Tevfik ve hidâyet Allah'tandır.

A. Hamdi AKSEKİ
19/8/1949

FÂTİHA SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ ﴿١﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَم۪ينَۙ ﴿٢﴾ اَلرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِۙ ﴿٣﴾ مَالِكِ
يَوْمِ الدّ۪ينِۜ ﴿٤﴾ اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَع۪ينُۜ ﴿٥﴾ اِهْدِنَا
الصِّرَاطَ الْمُسْتَق۪يمَۙ ﴿٦﴾ صِرَاطَ الَّذ۪ينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْۙ غَيْرِ
الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّٓالّ۪ينَ ﴿٧﴾

"Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Elhamdülillâhi Rabbi'l-'âlemîn. Er-Rahmâni'r-Rahîm. Mâliki yevmi'd-dîn. İyyâke na'büdü ve iyyâke neste'în. İhdine's-sırâta'l-müstekîm. Sırâta'l-lezîne en'amte 'aleyhim ğayri'l-meğdûbi 'aleyhim ve le'd-dâllîn."

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adı ile. Hamd (övmek, övülmek); O, âlemlerin Rabbi, O Rahmân, Rahîm, O, âhiret gününün mâliki Allah'ın (hakkı)dır, O'na mahsustur. İlâhi! Yalnız Sana ibâdet ve kulluk ederiz, sade Sen'den yardım dileriz. Bizi doğru yola hidâyet eyle. Kendilerine bol bol nîmet verdiğin bahtiyarların yoluna, ki onlar ne azıp

sapmış, ne de gazabına uğramışlardır. (Duamızı kabul eyle Allah'ım!)"

Bu sûre yedi âyettir. Kur'an, bununla başlar. Buna "Fâtiha, El-Hamdü'li'llâh" sûresi denir. Beş vakit namazın her rek'atında bu sûreyi okumak vâciptir. Bu bakımdan namaz kılan her müslüman, bu sûreyi günde kırk kere, hiç değilse on yedi kere okuyacak demektir.[1] Bu sûre, bize Allah'ı sıfatlarıyla bildiriyor. Allah'a nasıl îman ve ibâdet etmek lâzım geldiğini tâlim ediyor. Bizi dünya ve âhiret saâdetine götürecek yolu gösteriyor.

Şimdi bu âyetlerin manalarını kısaca izah edelim:

El-Hamdü; hamd övmek demektir. Allah, bütün kemâl sıfatları kendisinde toplanmış, eksik sıfatlardan ârî, her varlığın yaratıcısı olan Vâcibü'l-Vücûd'dur.

Rabb; burada Allah'ın sıfatıdır; yarattıklarını terbiye eden, besleyip büyüten, istediği gibi kalıptan kalıba geçiren, onlara yap yapma diye tekliflerde bulunan, bazan sevindiren, bazan korkutan ve yavaş yavaş yetiştirip kemâle erdiren... Kısaca, Terbiyenin bütün

1 Sünnetler de dahil olmak üzere beş vakit namaz, kırk rek'at eder. İkindi ve yatsının sünnetlerini saymazsak otuz iki olur. Yalnız farzları nazar-ı dikkate alırsak on yedi rek'at eder.

lâzımlarına mâlik olan en kuvvetli ve en mükemmel bir mürebbî demektir.

Âlemîn (âlemler); canlı cansız, gördüğümüz ve görmediğimiz bütün varlık âlemi demektir.

Rahmân; burada Allah'ın ikinci sıfatı olup pek merhametli, sonsuz ve umumi rahmet sahibi demektir.

Başka bir deyişle Rahmân; her mevcûda yaratılışının icab ettirdiği gayeye göre birtakım kabiliyetler veren, şahsının ve nev'inin yaşaması için gereken her şeyi hepsine birden -bunların isteyip istemediğine, çalışıp çalışmadığına, îmanlı veya îmansız olduğuna bakmayarak- vermiş olan ezelî, geniş, sonsuz rahmet sahibi demektir.

Binâenaleyh, Rahmân olması bakımından, Allah'ın rahmeti o kadar geniş ve umûmîdir ki, hiçbir mevcut O'nun dışında kalamaz. Âlemde her şeyin ilk olarak varlığı da, varlığın bekâsı da yalnız Allah iledir. Her şeye varlık veren ve varlığını devam ettirecek nice nice nîmetler bağışlayan O'dur. Bunları verirken canlıyı cansızdan, îmanlıyı îmansızdan ayırt etmemiştir. Yarattığı her mevcûda, yaşaması için gereken şeyleri daha önceden vermiştir. Çünkü Allah, Rahmân sıfatıyla muttasıftır. Rahmân, O'nun Esmâ-i Hüsnâ'sındandır.

Rahîm; çok merhamet edici demektir. Bu da, Allah'ın üçüncü sıfatıdır. Bu da çok merhametli manasına ise de bu, daha husûsî bir mahiyettedir. Allah'ın Rahîm sıfatıyla muttasıf olmasından şunu anlıyoruz ki: Akıl ve iradeye, iyiyi kötüden seçmek kudretine malik olarak yaratmış olduğu insanlara, Allah'ın sonraki nîmetleri bir değildir ve bir olmayacaktır. Allah'ın bu nimetlerine kavuşmak için her şeyden evvel, insanın iradesini sarf ederek çalışması, Allah'ın gösterdiği yoldan yürümesi şarttır. Herkes kazancına bağlıdır. Amma Allâh isterse, onun bir amelini bin bir mükâfât ile de karşılar. Bu da Rahîm sıfatının muktezâsıdır.

Mâliki yevmi'd-dîn: Allah, Din Günü'nün Mâliki'dir. Bu da Sûre-i celîlede Allâh'ın dördüncü sıfatıdır. Din Günü, cezâ ve mükâfatın tahakkuk edeceği son gün, yani âhiret günü demektir.

Fâtiha'nın başında "Öğmek, öğülmek yalnız Allah'a mahsustur" denildikten sonra, Allah'ın bu dört sıfatının böylece arka arkaya getirilmesi, en yüksek saygı ile tâzimin, en ciddî bir öğmenin neden dolayı Allah'a has olduğunun hikmet ve manasını da açıkça göstermektedir. Şimdi mana şu demek olur: "En yüksek hürmet ve tâzim, öğmek ve öğülmek yalnız Allah'ın hakkıdır. Çünkü O, Rabbu'l-

âlemîndir. Çünkü O, Rahmân'dır, Rahîm'dir. Çünkü O, Din Günü'nün Mâliki'dir."

"**Din Günü'nün Mâliki'dir: Mâliki yevmi'd-dîn**" âyet-i celîlesi, şunu da haber veriyor ki; Allahu Teâlâ insanın yaptığı her iyi işi mutlaka âhirette mükâfatlandırır; fakat günâh işleyenlere de isterse adı ile muamele ederek cezâ verir, isterse lûtfuyla muamele ederek cezâlandırmaz. Çünkü Allah, mutlak Mâlik ve Hâkim'dir; kendisine karşı işlenen bir günahı affetmek hususunda adâlet kaydıyla bağlı değildir.

İşte Fâtiha'nın ilk kısmında Allah'ın: "Rabb, Rahman, Rahîm, Din Günü'nün Mâliki" olduğu böylece haber verildikten sonra böyle bir Allah karşısında kulun ne yolda hareket etmesi gerektiği de şöyle tâlim olunuyor:

"**İyyâke na'büdü ve iyyâke nestaîn:** İlâhî! Yalnız Sana ibadet ve kulluk ederiz, ancak Sen'den yardım isteriz. Bizi doğru yola, nîmetine eren, azıp sapmamış ve gazabına uğramamış olan o bahtiyarların yoluna hidayet et, o yolda götür."

Fâtiha'nın bu âyeti, insana tam bir istiklâl ve hürriyet rûhu telkin etmektedir. Demek ki; hakikî bir mü'min, yalnız Allah'ına ibadet edecek, yalnız O'ndan yardım isteyecek, başka hiçbir kimsenin kulu kölesi olmayacaktır.

İnsanın, kendisi gibi insanlara kulluk etmesi, kendi gibi bir insanı putlaştırması, onlardan merhamet dilenmesi insanlık asâletine yakışmayan bir zillettir. Fâtiha'nın bu âyeti bunu en beliğ, en veciz bir ifade ile telkîn etmektedir.

Bu âyetlerin tertibi de dikkate değer: "Allah'ım! Yalnız Sana ibâdet ederiz, ancak Sen'den yardım isteriz" denilmekle Allah'tan yardım istemenin evvelâ irâdesini sarf ederek Allah'a ubûdiyet ve kulluğunu yaptıktan sonra olabileceği anlatılmış oluyor. Demek ki, Allah'ın nîmetlerinden tamamıyla faydalanabilmek, O'nun gösterdiği yolda yürümekle olabilecektir. "Yâ Rabb! Yalnız Sana ibâdet ve kulluk eder ve yalnız Sen'den yardım isteriz" demekle evvelâ O'nun yolunda yürüyerek çalışacağımıza söz vermiş ve bu çalışmamızda yardım istemiş oluyoruz.

"İhdina's-sırâta'l-müstakîm: Yâ Rab! Bizi doğru yola hidâyet et, ilet."

Bu âyetle bundan sonraki âyet, Allah'tan isteyeceğimiz yardımın ne olduğunu ve ne için yardım istediğimizi beyan ediyor, açıklıyor. Bunlardan anlaşılıyor ki: "Allah'tan istenilecek en büyük yardım, Allah'ın nîmetlerine eren mes'ut kimselerin yürüdükleri dümdüz ve dosdoğru yolu bize buldurmasıdır." Bize o yolu göstermesi ve o yoldan yürütmesidir. Allah'ın birliğine ve O'ndan başka ibâdete

lâyık bir İlâh olmadığına inanmış olan bir mü'min Allah'tan daima kendisini bu doğru yola hidayet etmesini isteyecektir. Çünkü Allah'ın nîmetlerinden dünya ve âhiret saâdetinden kıymetli ve daha yüksek bir şey yoktur. Bunlar da ancak bu doğru yolda yürümekle elde edilebilecektir. Bu doğru yolun Kur'an, İslâm ve Peygamber'in gösterdiği yol olduğu söylenmiştir.

Görülüyor ki; bu âyetler bizi hayat yoluna irşad ediyor, Allah'ın nîmetlerine nasıl erişebileceğimizi anlatıyor. İlim, san'at, irfan, medeniyet ve servet, bunlardan hepsi, bu dünyada insanların can attıkları nîmetlerdendir ve işte bütün bunlar, Allah'ın gösterdiği doğru yoldan hiç sapmadan yürümekle elde edilebilecektir; bu âyetlerden anlaşılan hakikat budur. Şimdi Fâtiha Sûresi'nin genişçe bir meâlini, manasını verelim:

"Öğmek, öğülmek, en yüksek saygı ve tâzim, yalnız Allâh'ın hakkıdır, O'na mahsustur. O Allah ki, görünen ve görünmeyen, bilinen ve bilinmeyen, canlı ve cansız bütün varlık âlemini yoktan var ederek terbiye eden, yavaş yavaş yükselten, besleyip büyüten ve böylece her şeyi kemâline eriştiren mutlak kudret sâhibidir.

O Allâh ki, Rahmân'dır; çok merhametlidir. Yarattıklarının hepsine şahsını ve nev'ini

muhafaza edecek her türlü kabiliyetleri, varlığını devam ettirebilmek için muhtaç olduğu her şeyi evvelâ hepsine müsâvî olarak vermiştir. Bunları verirken akıllıyı akılsızdan, îmanlıyı îmansızdan, çalışanı çalışmayandan ayırt etmemiştir. Her bir mevcut, istemeden ve kendi çalışması olmadan hayat nîmetine ve o nîmeti devam ettirecek diğer vasıtalara başvurmuştur.

O Allah ki, Rahîm'dir; akıl ve irade ile başkalarından üstün kıldığı insanlara, sonraki ve hele âhiret nîmetlerini herkesin çalışmasına, kazancına, îman ve ameline bağlamıştır.

O Allah ki, dünyada hayır yolunu tutanları âhirette hayır ile mükâfatlandırmak; buyruklarına aykırı olarak şer yolunu tutanları da cezalandırmak kudretine sahiptir; âhirette herkesi, dünyadaki ameline göre cezâlandırmaktan âciz değildir. Kendisine karşı gelmiş olanların günahlarını affetmek de elindedir. İşte Allah, böyle bir Allah'tır.

Ey bu sıfatlarla muttasıf olan Allah'ım! Sen birsin; yalnız Sana ibâdet ve kulluk ederiz ve işlerimizde ancak Sen'den yardım isteriz. Bizi doğru yola, nîmetine eren, azıp sapmamış ve böylelikle Sen'in gazabını üzerine çekmemiş olan o bahtiyar ve mes'ut insanların yoluna hidâyet et, o yola ilet, o yoldan yürüt. (Duamızı kabul eyle Allah'ım!)"

FİL SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ﴿١﴾ أَلَمْ يَجْعَلْ
كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ ﴿٢﴾ وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ﴿٣﴾
تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ ﴿٤﴾ فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ
﴿٥﴾

"Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Elemtera keyfe fe'ale Rabbüke bi-ashâbil-fîl. Elem yec'al keydehüm fî tadlîl. Ve ersele 'aleyhim tayran ebâbîl. Termîhim bi-hıcâratin min siccîl. Fece'alehüm ke'asfin me'kûl."

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adı ile. Görmedin mi, nasıl etti Rabb'in Fil sahiplerine? Fendlerini, tedbirlerini (kötü düşüncelerini) bozup büsbütün perişan kılmadı mı? Üzerlerine sert taşlarla atış eden, sürü sürü kuşlar saldı da, hemen onları bir yenik hasıl (güve yiyip tanesiz kalmış ekin yaprağı, saman) gibi kılıverdi."